

50

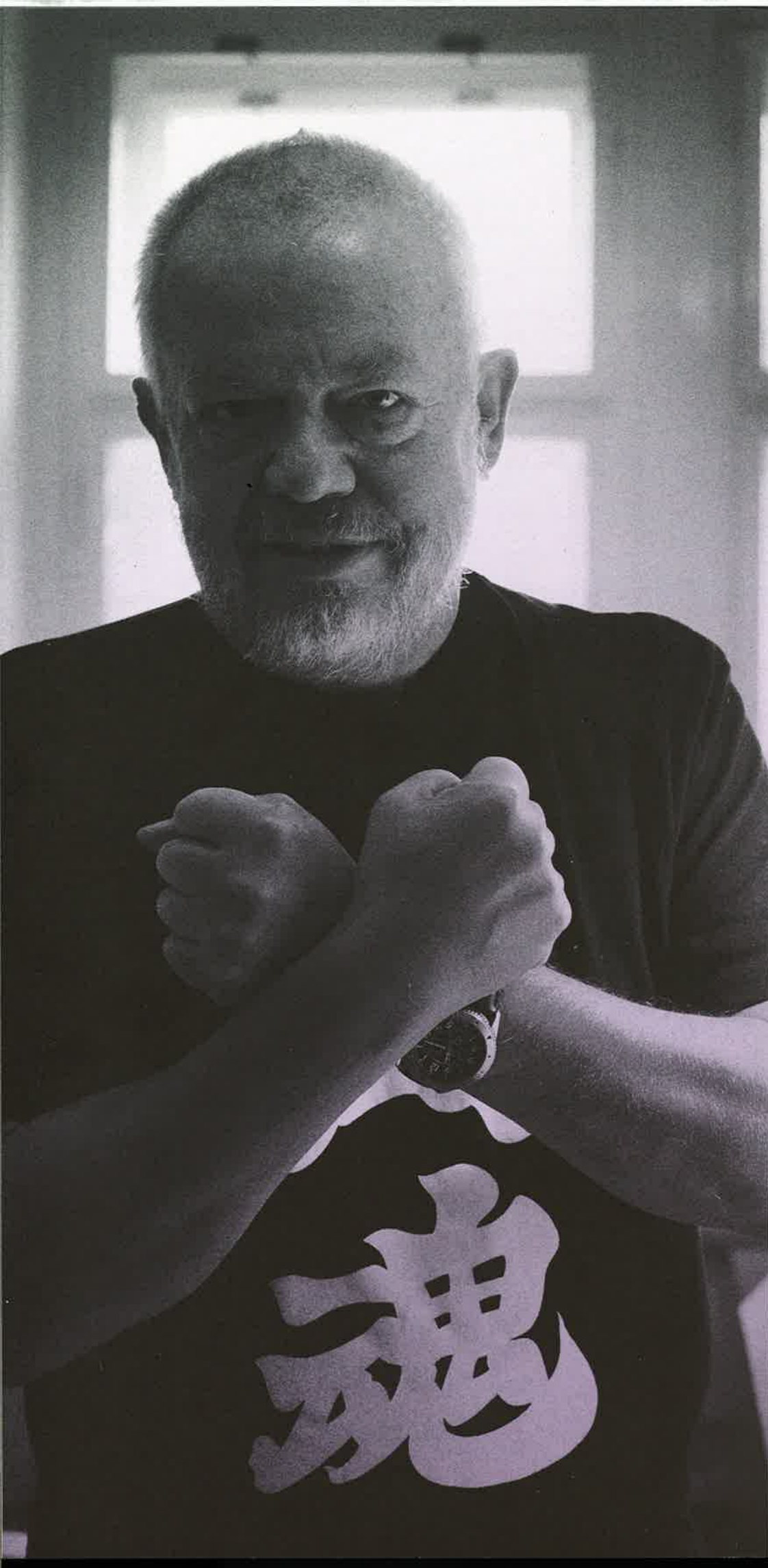
NE

ISBN 978-80-260-9707-5

9 788026 097075

Příběhy lidí, kteří se nebáli říct Ne

Dostávám

Martin Rajniš: Ne nudnému sráčství

se mimo zákon.
Ale docela se mi
tam líbí

„Vybočit ze střední normy je můj zvyk,“ tvrdí architekt a urbanista Martin Rajniš, spoluzakladatel České komory architektů, autor mnoha výjimečných staveb a člověk, který říká ne hodně věcem.

Martin Rajniš proslul mimo jiné svým nekončícím bojem se stavebními úředníky. Na návrší Seholzberg u Horního Maxova postavil bez stavebního povolení 12 metrů vysokou rozhlednu, o které hovoří jako o vertikálním skladu dříví s kontrolním schodištěm. V dalším případě si u své chalupy bez jakéhokoliv úředního razítka postavil stodolu. Martin Rajniš vysvětluje: „Množství zákonů neuvěřitelně narůstá, aby měl úředník na každý prd nějaký předpis. Jenže všechny předpisy jsou dělány hrozně obecně. Jen si představte, kdyby existovalo nařízení na standardní lidskou chůzi: krok smí být dlouhý od 30 do 90 cm, člověk se nesmí kolébat, nohy do X jsou vyloučený a tak dále. To je přece nesmysl. Věci jsou nádherné, když jsou divoké. Ve třetím světě jsem navštívil tisíce staveb, který nemají s žádnými předpisy nic společného, a přesto se v nich dá krásně žít.“ Architekt se na chvíli zamyslí a dodává: „Úřednictvo chce, aby se mu pohodlně vládlo, mělo málo práce, hodně peněz a žádný riziko. Jenže já ještě nemusím podle toho skákat. Tím se dostávám mimo zákon. Ale docela se mi tam líbí.“

PRAVICOVÝ ANARCHISTA

Martin Rajniš přiznává, že z daných pravidel hry, tedy předpisů, uznává asi 10 procent: „Zbylých 90 procent je balast, který pomáhá úředníkům v jejich plíživý, kulhavý práci. Ať si řešej své problémy, ale já je ignoruju. Úředníky nepotřebuju, na mou duši ne. Jsem pravicový anarchist.“ Dodejme ovšem, že výstřelky jako rozhlednu nebo stodolu bez povolení si architekt staví výhradně za své peníze a na svých pozemcích: „To nejsou stavby, a nelze je tedy posuzovat podle stavebního

zákona, takže se s úředníky nemám o čem bavit. Ty artefakty jsou dočasné, když budu potřebovat dříví, rozeberu to a pro úřad celý proces skončí stejně zmatečně, jako začal. Nebo se ten objekt může o deset metrů přesunout a celý proces začíná nanovo, protože z pohledu úředníka už nejde o tutéž stavbu.“ Zní to krásně, ale má to bohužel jeden zádrhel: „Úřad má jednu neuvěřitelnou výhodu – je za tu buzeraci placený, kdežto my si vzdorování proti němu musíme platit ze svého.“ Architekt už v dětství pochopil, že správná cesta k cíli vede oklikou. Naučil se tedy strategii, jak bojovat s přesilou, což se mu hodilo ve škole, na vojně i proti bolševikům a hodí se mu to dodnes: „Teď se mi poněkud rozmlžily mé terče, nejsou už tak hnusný, ale stále bojuji rád. Nedělám to, o čem si myslím, že je nesprávný, jen proto, že je to někde napsaný a někdo mě k tomu nutí. Dnes musí člověk ještě víc přemýšlet o tom, aby nezneužíval své svobody a nedělal nějaký svinstvo.“

OSTRŮVKY POZITIVNÍ DEVIACE

Na otázku, zda se tedy někdy nesnažil o změnu stavebního zákona, Martin Rajniš odpovídá: „Napadlo mě to, než jsem poznal, že Tantalova muka a sisyfovská práce jsou proti tomu slabý odvar skutečné reality. Fungující metodou je spíše to, co nás učil architekt Hubáček: vytvářet ostrůvky jinakosti. Představte si, že jste myš zapečená v smradlavém bolševickém sejru. Musíš bejt chytrá myš a vyhledávat do sýra cestičky a komůrky. Ty se nakonec propojí a vznikne něco dobrého.“ Podle Rajniše by lidé měli být z principu neposlušní a hledat cesty k pozitivním deviacím. Což je podle něj lepší dělat zdola: „Mao Ce-tung říkal, že pokud je lid správně naladěnej, plave v něm dobrej revolucionář jako ryba ve vodě. Nebo tak nějak. Krásné ženy by měly pozitivně deviovat úředníky, krásní mladíci by měli deviovat

úřednice, všichni bychom měli vymýšlet experimentální zóny, ve kterých neplatí stavební zákon. Už jsem se na tom domlouval s nějakými Kanadany. Někde se přece musí vyzkoušet i to, co se nesmí. Pak stačí tu zónu lehce rozšiřovat. Představte si tu nádheru, jak by se tam hrnuli lidé marně usilující postavit si dům na kuří nožce nebo něco podobného.“

SEN O RODINNÉM BYDLENÍ

Architekt má přirozeně na stavění domů finanční zájem, ovšem Martin Rajniš například už několika svým potenciálním klientům stavbu rodinného domu rozmluvil. „Já nikomu neupírám právo postavit si hnusný dům, ale nechci se k tomu přidávat. Celý příběh stavění domů je strašně smutný. Vezměte si třeba docela dobře situovanou dvojici lidí. Zatouží postavit si domeček. Ona má dvě stě párů bot, on chce svou pracovnu, chtějí tam mít prostě všechno možný a cena toho domu vyleze určitě na pět milionů. Manželé si tedy vezmou úvěr, který jim to ještě zdvojnásobí. Dohromady vydělají 18 milionů během třiceti let, 10 milionů z toho vrazej do blbého baráku,“ vypočítává Rajniš a podivuje se: „Co tím ty lidi sledujou? Chtějí celý život lézt po čtyřech? Aby nemohli ani říct šéfovi, ať jde do hajzlu? Aby si nemohli dát rok pauzu, protože si potřebuju srovnat věci v hlavě? Všeho toho se vzdají kvůli načínčanému hnu su někde na pokraji civilizace s neznámými sousedy, odkud je všude daleko. Že to staví pro děti? Ty od nich, když budou rozumný, vypadnou v patnácti do světa. Prosím vás, mně se tohle nelíbí!“ Touhle analýzou architekt řadu klientů umluvil k tomu, aby od svého snu o bydlení ustoupili. Martin Rajniš ukazuje na sklápěcí postel, kterou má v jedné z místností svého pražského ateliéru: „Bydlení není zase tak hrozně důležitý. Koukněte se, já bydlím tady v práci.“ Uznává ovšem, že toto řešení není pro každého: „Nestavím

se do role toho, kdo ví, jak se mají věci dělat. Jsem velmi chybný člověk se spoustou nechtností a neřestí. Ale aspoň tomuhle nesmyslu s vlastním bydlením nepodléhám a přitom bydlím v jednom z nejkrásnějších míst světa. Teď sice bohužel pár metrů od kanceláří našeho nového prezidenta, což se mi hrubě nelíbí, ale udělám všechno pro to, aby se mu špatně vládlo. Budu občansky neposlušnej.“

DÁT NAJEVO NEPOSLUŠNOST

Občanská neposlušnost opravdu není pro architekta Rajniše ničím novým. V roce 1968 stál na barikádách v Paříži, během sametové revoluce mu policisté přerazili nos a málem vyrazili oko, přesto ve svém odporu neustává: „Studenti se mi hrozně smáli, když jsem si jen pro prdel byl zaházet šutrma na policajty při zasedání Mezinárodního měnového fondu. Mně je MMF u prdele, nic proti němu nemám, ale ta rozkoš zapálit růžovýho psa kapitalismu, společně s anarchisty ho hořícího hodit na policajty a pak na ně házet kamení... Ta je lepší než sex, na mou duši. Je to ale taky nebezpečný.“ Rajniš se jednoduše nedokáže srovnat s existencí určitých typů lidí: policistů, některých učitelů, úředníků a vládních činitelů. Někdy říká ne i něčemu, o čem vůbec nic neví: „Jednou jsem se plavil z Afriky do Janova lodí. Zastavili jsme na tři hodiny v Barceloně, tak jsem se šel mrknout do města a najednou jsem se ocitnul uprostřed demonstrace. Netuším ale proti čemu. Chvilí jsem s lidma házel kamení, pak jsem se vrátil na loď a pluli jsme dál. Nevím ani, na koho jsme to kamení házeli, ale občas je třeba dát najevo jistý druh neposlušnosti.“ Dalo by se také předpokládat, že takovému principu neposlušnosti jako nástroj skvěle slouží internet, ale Rajniš si to nemyslí: „Internet se mi nelíbí. Ředí informace. Spíš prospívá drbům, sračkám a neověřeným věcem.“

Jediný, na co je dobřej, je svrhávání některých systémů. Všechno ostatní je velmi problematický.“

NEBÝT NUDNÝ SRÁČ

„Teď to vypadá, jako bych byl proti všemu,“ směje se architekt a pokračuje: „Nejsem! Spousta věcí se mi líbí: moře, poušť, stavby Dogonů, ženský, žrádlo, chlast, dobrá vyhlídka. Vůbec si nepřipadám jako nějaká vyvržená bytost na okraji obilného světa, která se připravuje zalézt do hlubin nekonečna. Vůbec ne!“ Rajniš po krátkém zamyšlení shrnuje: „Myslím, že žijeme v přechodné době. Máme svobodu, ale jsme připravený se o ni nechat ochudit, což je hrozná škoda. Spousta bezvadných věcí nevznikne jen proto, že to nějaký předpis neumožňuje. Spousta lidí, který se narodili jako zajímavý bytosti, se nechá školou, rodinou a zaměstnáním tak utlouct, že jsou z nich nudní sráči. Toho je mi strašně líto. Já jsem možná sráč, ale rozhodně nejsem nudnej sráč.“ Když odcházíme, ještě na nás volá: „Sprostý slova nenahrazujte v článku slušnými! Nedávno jsem dělal jeden rozhovor a dožrali mě, když pak místo do prdele napsali snad safraporte.“ Opravdu to není nudný sráč.

Vydáno 5. 4. 2013
Autor: Ondřej Tylčer
Foto: Ondřej Tylčer

Prof. Ing. Arch. Martin Rajniš (1944)

Český architekt a urbanista, spoluzakladatel České komory architektů.

Působil jako profesor architektury na VŠUP, soudce soudu ČKA a založil ateliér HAMR.

Mezi jeho známé stavby patří transbordér v Andělské Hoře, Česká poštovna na vrcholu Sněžky nebo věž Scholzberg.

